HİLALİN BİR YERDE GÖRÜLMESİYLE ORUCA BAŞLAMAK

الصيام برؤية واحدة

باللغة التركية

Muhammed b. Salih el-Useymîn

اسم المؤلف

محمد بن صالح العثيمين

Çeviren
Muhammed Şahin

ترجمة

محمد شاهين

Gözden Geçiren
Ali Rıza Şahin

مراجعة

علي رضا شاهين

Soru:

Bütün devletlerdeki müslümanların tamamının hilalinin sadece bir yerde görülmesiyle oruca başlamaları gerekir mi?

Şer'î ru'yetin olmadığı bazı kâfir ülkelerdeki müslümanlar nasıl oruç tutmalıdırlar?

Cevap:

Bu meselede ilim ehli ihtilaf etmişlerdir. Yani müslüman ülkelerden herhangi birisinde hilal görüldüğü ve hilalin görülmesi şer'an kesinleştiği zaman diğer ülkelerdeki müslümanların da bu ru'yet gereğince amel etmeleri gerekir mi?

İlim ehlinden bazıları, diğer ülkelerdeki müslümanların da bu ru'yet gereğince amel etmeleri gerekir demişler ve Allah Teâlâ'nın:

﴿ ... فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۗ ... ﴾

[سورة البقرة من الآية:185]

"O halde sizden kim Ramazan ayını idrak ederse, onda oruç tutsun. Kim de onda hasta veya yolcu olursa (tutamadığı günler sayısınca) **başka günlerde kaza etsin."**[1]

Âyetini ve Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

"Hilali gördüğünüz zaman oruç tutun."

Hadisini delil olarak getirmişler ve hitap, bütün müslümanlar için geneldir, demişlerdir.

Bilindiği üzere bununla her insanın bizzat kendisinin hilali görmesi kastedilmemiştir. Çünkü bu imkansızdır. Bununla ancak hilali görmesiyle ayın girdiği ru'yeti kesinleşen kimse kastedilmiştir.

Bu, her yer hakkında geçerlidir.

Diğer bir kısım ilim ehline göre ise, hilal farklı yerlerde farklı zamanlarda görüldüğünde her yerin kendi ru'yeti geçerlidir. Hilalin görüldüğü yerlerde bir farklılık olmadığı zaman, hilali görmeyen bir kimsenin hangi yere uyuyorsa orada hilalin görülmesinin kesinleşmesiyle bunun gereğini yerine getirmesi (yani terâvihe ve oruca başlaması) gerekir. Birincilerin kullandıkları delilleri bunlar da kullandılar ve dediler ki:

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿ ... فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ... ﴾ [سورة البقرة من الآية:185]

"O halde sizden kim Ramazan ayını idrak ederse, onda oruç tutsun."[2]

Bilindiği üzere bununla her insanın kendisinin tek başına hilali görmesi kastedilmemiştir. O halde hilalin görüldüğü yerde buna göre hareket edilir ve insanlar hilalin görülmesinde hangi yere uyuyorlarsa orada hilalin görüldüğü kesinleşince ona göre hareket ederler. İnsanların bu konuda tabi olmadıkları başka bir yerde hilalin görülmesine gelince, onlar bunu ne gerçekte, ne de hüküm olarak görmüş sayılırlar.

Bu görüşte olan ilim ehli şöyle dediler:

-Biz, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

"Hilali gördüğünüz zaman oruç tutun, hilali gördüğünüz zaman orucu bırakıp bayram edin."

Sözü hakkında da aynı şeyi söyleriz.

Buna göre bir kimse, hilalin doğuşunda tabi olmadığı bir yerde bulunursa, onu ne gerçekte, ne de hüküm olarak görmüş sayılır.

Bu görüşte olan ilim ehli yine şöyle dediler:

Aylık zaman belirlenmesi tıpkı günlük zaman belirlenmesi gibidir. Nitekim günlük imsak ve iftarda ülkeler -vakit yönünden- birbirlerinden farklı konumdadırlar. Ayın orucuna başlama ve bitirmede de farklı olması gerekir. Bilindiği gibi güne âit farklılığın, -namaz, imsak ve iftar vakitlerinin belirlenmesinde- bir etkisi vardır. Bunda müslümanlardan hiç kimsenin ihtilafı yoktur. Doğuda olanlar, batıdakilerden önce imsak yaparlar ve iftar ederler.

Günlük vakit hesaplamasında hilalin farklı yerlerde farklı zamanlarda doğmasına hükmettiğimiz zaman aylık vakit hesaplamalarında da durum tamamen bunun gibidir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿ ... فَٱلۡـَٔـٰنَ بَـٰشِرُوهُنَّ وَٱبۡتَغُواْ مَا كَتَبَ ٱللَّهُ لَكُمۡۚ وَكُلُواْ وَٱشۡرَبُواْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ ٱلۡخَيۡطُ ٱلۡأَبۡيَضُ مِنَ ٱلۡخَيۡطِ ٱلۡأَسۡوَدِ مِنَ ٱلۡفَجۡرِۖ ثُمَّ أَتِمُّواْ ٱلصِّيَامَ إِلَى ٱلَّيۡلِۚ ... ﴾ [سورة البقرة من الآية: ١٨٧]

"Artık Ramazan gecelerinde hanımlarınıza yaklaşın ve Allah'ın sizin için takdir ettiklerini isteyin. Sabahın beyaz ipliği (aydınlığı), **siyah ipliğinden** (karanlığından) **ayırtedilinceye kadar yiyin için, sonra akşama kadar orucu tamamlayın."**[3]

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- de şöyle buyurmuştur:

((إِذَا أَقْبَلَ اللَّيْلُ مِنْ هَاهُنَا، وَأَدْبَرَ النَّهَارُ مِنْ هَاهُنَا، وَغَرَبَتِ الشَّمْسُ فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ.))

"Gece şuradan geldiği, gündüz şuradan gittiği ve güneş de battığı zaman oruçlu iftarını açar (iftar vakti girmiştir)**."**

Bir kimsenin, bu âyet ve hadisin hükmü, dünyanın tüm bölgelerindeki müslümanlar için geneldir demesi mümkün değildir.

﴿ ... فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ... ﴾ [سورة البقرة من الآية: ١٨٥]

"Sizden kim ayı görürse, oruç tutsun."[4]

Âyeti ile:

"Hilali gördüğünüz zaman oruç tutun ve hilali gördüğünüz zaman orucu bırakın, bayram edin."

Hadisinin genellik ifâde etmesi konusunda da aynı şeyi söyleriz.

Gördüğünüz gibi bu görüş daha kuvvetlidir. Bu görüşün kuvvetli oluşu lafzın, doğru delil ve doğru kıyasın ve bir de aylık vakti belirlemeyi günlük vakti belirlemeye kıyasın bir gereğidir.

Bazı ilim ehli ise, bu meselede yetkinin yetkili otoritenin buna dayanarak oruç tutmayı veya bayram etmeyi gerekli gördüğü zaman insanların ihtilafa düşmemeleri ve bir idare altında parçalanmamaları için bunun gereğiyle amel edilir.

Bu görüşte olan ilim ehli şu hadisi delil göstermişlerdir:

((اَلصَّوْمُ يَوْمَ تَصُومُونَ، وَالْفِطْرُ يَوْمَ تُفْطِرُونَ، وَالْأَضْحَى يَوْمَ تُضَحُّونَ))

[رواه أبو داود والترمذي]

"Oruç, birlikte oruç tuttuğunuz, bayram, birlikte bayram ettiğiniz ve kurban da birlikte kurban kestiğiniz gündedir."[5]

Bu meseledeki ihtilafı nakleden ilim ehlinin zikrettiği başka görüşler de vardır.

Sorunun ikinci bölümüne gelince, şer'î ru'yetin olmadığı bazı kâfir ülkelerdeki müslümanların nasıl oruç tutacakları meselesidir. Onların da şer'î yoldan hilali tesbit etmeleri mümkündür. İmkân buldukları zaman hilali gözetlemek sûretiyle yaparlar. Eğer bu mümkün olmazsa, o zaman herhangi bir İslâm ülkesinde hilalin görülmesi kesinleştiğinde, kendileri hilali görsünler veya görmesinler bu ru'yetin gereğine göre hareket ederler.

İkinci görüşle, yani hilal farklı yerlerde ve farklı zamanlarda görüldüğü zaman, her ülke kendi ru'yetine göre hareket eder görüşüyle amel edersek ve onlar da bulundukları ülkede ru'yeti tesbit etme imkânını bulamazlarsa, kendilerine en yakın olan İslâm ülkesine uyarlar. Çünkü uygulayabilecekleri en iyi çözüm yolu budur. [6]

---

[1] Bakara Sûresi:185
[2] Bakara Sûresi:185
[3] Bakara Sûresi:187
[4] Bakara Sûresi: 185
[5] Ebu Dâvûd, hadis no: 2324, Tirmizî, hadis no: 697. Ebu Davud ceyyid bir senetle rivayet etmiştir. Ebu Davuda ve diğer hadis kitaplarında bunu destekleyen başka rivâyetler de vardır.
[6] Muhammed b. Salih el-Useymîn, "Fetâvâ İbn-i Useymîn", 'Dâvet kitabı', c: 1, s: 152-156